

Arkeologisk förundersökning

Boplatsspår och rösen

*Förundersökning av två ytor inför utvidgning av
industriområde*

*Värnamo socken i Värnamo kommun
Jönköpings län*

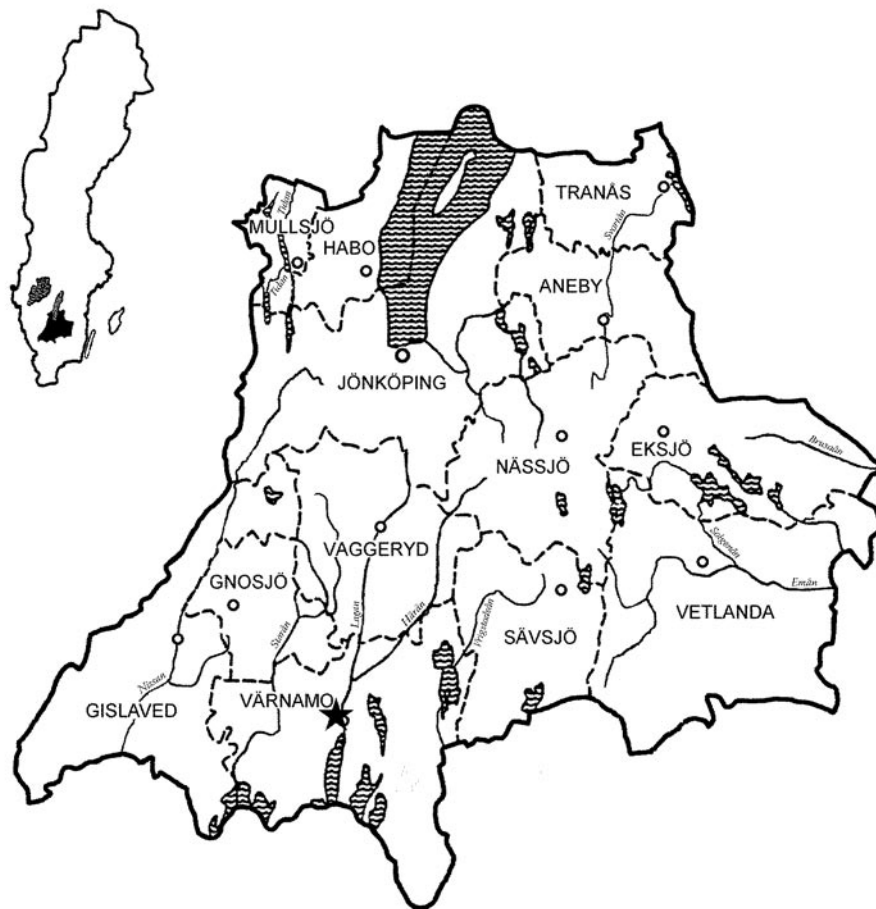

Arkeologisk förundersökning

Boplatsspår och rösen

Förundersökning av två ytor inför utvidgning av industriområde

*Värnamo socken i Värnamo kommun
Jönköpings län*

Rapport, foto och ritningar: Jan Borg
Grafisk design: Anna Stålhammar Lorentzi
Tryckning och distribution: Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2005

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö	6
Fornlämningar utanför förundersökningsområdet	7
Tidigare undersökningar.....	8
Resultat.....	9
Område A.....	9
Område C.....	11
Sammanfattning.....	12
Åtgärdsförslag.....	13
Administrativa uppgifter.....	14
Referenser.....	15
Tryckta källor.....	15
Otryckta källor.....	16
Arkiv.....	16
Förkortningar.....	16
Figurförteckning.....	17

Inledning

Enligt länsstyrelsens beslut har Jönköpings läns museum utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Alandsryd, Värnamo socken och kommun. Förundersökningen omfattar två mindre områden väster om Värnamo, se figur 1. Områdena benämns A och C och är 950 respektive 1550 m² stora.

Arbetet föranleds av planer på att utvidga redan befintligt industriområde. Uppdragsgivare är Miljö- och stadsbyggnadskontoret, Värnamo kommun. Fält- och rapportansvarig är Jan Borg, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Under den föregående arkeologiska utredningen etapp 1 (Samuelsson & Ytterberg 2002) lokaliserades de nu aktuella områdena. Då bedömdes läge A som ett lämpligt förhistoriskt boplatsoområde. Vid den påföljande utredningen etapp 2 konstaterades att området innehåller boplatsspår (Ytterberg 2003). Den arkeologiska förundersökningen av läge A syftar till att datera, karaktärisera samt avgränsa lämningen. Ytterligare sökschakt kommer grävas och ett urval av de anläggningar som påträffas kommer att undersökas och dateras. Dateringen kommer att ske med hjälp av ¹⁴C-metoden. Vid utredningen hittades flinta och kvarts varför även provrutor kommer att grävas i syfte att genomsöka matjorden efter fynd.

Även läge C bedömdes från början som ett lämpligt boplatsoområde. Men vid påföljande sökschaktsgrävning hittades inga spår efter någon boplat. Däremot hittades sju flacka rösen som preliminärt bedömdes som röjningsrösen. Avsikten med förundersökningen är att avgränsa den påträffade lämningen samt att karaktärisera den. Finns det enbart röjningsrösen på platsen eller finns det även andra typer av spår? Rösena kommer att rensas fram och därefter karaktäriseras. Om samtliga bedöms som röjningsrösen kommer två av dem att undersökas och dateras. För att söka efter andra lämningstyper kommer en kompletterande sökschaktsgrävning genomföras i den norra och östra delen av förundersökningsområdet. Om anläggningar hittas kommer även dessa att dateras och karaktäriseras.

Topografi

Utredningsområdena ligger endast ca 300 m från varandra. De är båda belägna mellan 185 och 190 m ö h, i ett svagt kuperat landskap med mjukt rundade höjdparter. I de flackare, lägre delarna förekommer våtmarker i olika stadier av igenväxning på flera ställen.

Jordarten karaktäriseras av blockig och stenig morän med inslag av sand och mo. Moräntäcket är överlag tunt. Berggrunden utgörs i hela området av röd granit.

De fastigheter som berördes av förundersökningen utgörs i huvudsak av skogs- och ängsmark samt åker i vall. Överlag har markutnyttjandet genomgått en kraftig förändring under 1900-talet, med följd av att öppna åkermarker ersatts med skog eller låtits växa igen (Samuelsson & Ytterberg 2002, 5).

Fornlämnings- och kulturmiljö

Förundersökningsområdena ligger båda inom Alandsryds bys utägor. Mot söder vidtar Mosle skogelag, västerut Nästa bys ägor och österut Västhorja bys ägor. I norr ligger Alandsryds inägomark (LMV: akt 32, 40, 51 & 71). Av allt att döma har tre mindre bygelseenheter tagits upp under loppet av 1700- och 1800-talens befolkningsexpansion, samtidigt med storskifte och laga skifte. Det är torpen Alandbo och Bossaryd under Rutagården (två halva förmedlat till två ¼-dels mantal kronoskatte), och Lundbo under Lunnagården (ett förmedlat till 3/8-dels mantal kronoskatte). På skifteskartorna kan för övrigt mycket av kulturhistoriskt intresse utläsas, bland annat finns högen Raä 31 tydligt utritad. På en åkerteg söder om gamla Halmstadsvägen finns fem odlingsrösen markerade, endast drygt 50 m nordväst om den förstörda eventuella gravgruppen Raä 361, se nedan. Möjligen skulle dessa kunna utgöra ytterligare gravar. Utbredningen av äldre vägsträckningar, åkerytor och odlingssten på de äldre kartorna är också till stor hjälp vid tolkningen av framkomna lämningar vid arkeologiska undersökningar.

Av kulturhistoriskt intresse är slutligen väghållningsstenen Raä 362, placerad längs med ett bevarat avsnitt av den äldsta Halmstadsvägen. Väghållningsstenen har fornlämningsstatus. Texten är imålad med svart färg och lyder enligt fornminnesregistret ”No 332 Alandb”, men vid förnyad besiktning kunde följande utläsas:

No 332
AlaNds
ryd
äng(?)

I närheten av förundersökningsområdena finns endast två tidigare kända och registrerade forn- och kulturlämningar. Det är Raä 31, en hög med tio meters diameter, och Raä 91, en i sen tid rest sten. Högen behandlas mer ingående senare i denna rapport. För den resta stenen (Raä 91) uppger FMR (1953): ... rest av förra ägaren till gården. Denne hade nämligen haft för avsikt att låta en inskrift på stenen föreviga den odlargärning som han utfört på gården. Inskriften kom dock aldrig till stånd. I vilket fall som helst är stenen ansevärd, 1,7 meter hög, 0,8 m bred och 0,5 m tjock, med den starkt lutande plansidan mot väster.

Raä 31 och 91 utökades med ytterligare 11 tidigare okända kulturlämningar vid etapp 1-utredningen (Samuelsson & Ytterberg

2002). Det rör sig om en äldre väg (objekt 1), ett äldre åkerdike (objekt 2), bebyggelselämningen Lundbo (objekt 3), torvtäkt (objekt 4), odlingssten (objekt 5), en sentida ristning (objekt 6), en röjd yta (objekt 7), täktgropar (objekten 8 och 9), ett röjningsröseområde (objekt 10) och platsen för ett torp (objekt 50). Alla dessa är kultur lämningar som huvudsakligen hör till 1800- och 1900-talens bruk, utom möjligen objekt 10. Till detta kommer vad som bedömts som fyra boplatslägen (A–D) och partier med vällagda och välbevarade stengårdsgårdar.

Fornlämningar utanför förundersökningsområdet

Stenåldern är väl dokumenterad i Värnamo socken. Ett stort antal stenyxor, flintyxor och andra föremålstyper, från mesolitikum till senneolitikum–äldre bronsålder, är representerade, liksom flera kända boplatser i åkermark eller tätbebyggt område (FMR; JLM; SHM; Vmo). Det mest kända fyndet kommer från Helmershustrakten och utgörs av resterna av en stridsyxegrav, med ett keramikkärl och en håleggad flintmejsel från mellanneolitikums senare del (2800–2300 f Kr). Från Värnamo stad finns talrika fynd från boplatser, bland annat vid Kruckenbergiska ängen, Smedgatan och Järnvägsbron. Vid Västhorja har ett antal enkla skafthålsyxor och andra föremål hittats, som utgör bevis för bosättning under senneolitikum (2300–1700 f Kr) (jfr. Samuelsson & Ytterberg 2003). Från Hornaryd finns en uppgift om förekomst av gropkeramik (Nordström muntligen). Vid Mossle finns föremålstyper från slutet av stenåldern (2800–1700 f Kr). Från Alandsryd finns, förutom ett hållkistfynd beskrivet längre fram, intressanta föremål från mellanneolitikums senare del (2800–2300 f Kr) funna i trakten av Ekenhaga: en fragmentarisk tjocknackig flintyxa (”vid Ekenhaga källa”), en tjocknackig grönstensyxa och en håleggad flintyxa. Dessutom finns en knacksten förtecknad på Alandsryd, ”gården”. Vid skålgropsstenen Raä 25, knappa 500 m norr om utredningsområdet, har 33 flintavslag, varav två med slipytor, en retuscherad skivskrapa, en knacksten av kvartsit m m, påträffats i en åker (ATA 136/1929; SHM 19 023). Majoriteten av dessa stenåldersfynd utgör spår av förstörda gravar och offerplatser. Detta kan man sluta sig till dels genom föremålstyperna – såsom intakta yxor och dolkar, som sällan eller aldrig förekommer i boplatsskontext – och dels i de fall fyndplatsen är känd, t ex vid sjöar, vattendrag, källor, mossar, alternativt funna vid plöjning i sandiga jordar eller vid täktverksamhet. Detta kan betecknas som typiska platser för offer eller gravar (Malmer 2002:42–43).

Även senare perioder är rikligt företrädda i närområdet. I nära anslutning direkt söder om aktuellt område finns Raä 86, en gravgrupp med en rund stensättning, 15 m i diameter, och ett borttaget

stort röse. I sydöst ansluter den undersökta och borttagna gravgruppen vid Vitarör (Raä 357), varom mera nedan. En liknande osäker gravgrupp med tre stensättningar låg 300 meter väster om Vitarörsgravarna, bestående av en triangulär, en oregelbunden och en kvadratisk stensättning (Raä 361). Denna eventuella gravgrupp har dock år 2002 förstörts i samband med exploatering. Dessa gravgrupper ligger endast några hundra meter från gravhögen Raä 31, men de hör troligen inte rumsligt eller tidsmässigt ihop, då högen sannolikt hör till yngre järnåldern. Gravgrupperna kan dateras till yngre bronsålder–äldre järnålder, med utgångspunkt i fynden från Vitarörsgravarna.

Ser man till ett lite större område finns en markant koncentration av ensamliggande rösen och kvadratiske stensättningar i området. Tonvikten på bronsålder och äldre järnålder i landskapet förstärks av ett flertal gravfält, som huvudsakligen hör till äldre järnåldern (t ex Raä 21, 22, 23, 26, 29, 32, 86, 318, 357, och 361, samt objekten 5, 14, 18 och 47). Yngre järnålderns typiska gravfält ligger samlade nära de medeltida bytomterna för Alandsryd, Västhorja och Hornaryd, såsom Raä 12, 16, 18, 27, 28, 58, 64 och objekt 51 (Samuelsson & Ytterberg 2002, se kartbilagor; FMR). Det råder ingen tvekan om Värnamo-områdets karaktär av förhistoriskt bebyggelsecentrum. Transportvägarna längs Lagadalen har givetvis varit avgörande för detta (jfr. Nordström 2002).

Tidigare undersökningar

År 1918 undersöktes en hällkista med anledning av att två gravrösen tagits bort i samband med jordbruksarbete. Vid undersökningen påträffades skelettdelar av människa samt fynd av flintdolkar, olika typer av flintredskap, ett skifferhänge och enstaka keramikskärvor (Raä 318; Kjellmark 1922; SHM 16236; ATA 350/1919).

Jönköpings läns museum har utfört flera undersökningar i närområdet. År 1968 rätades vägen mellan Västhorja och Alandsryd, varvid ett yngre järnåldersgravfält besiktigades. Den nya vägen lades norr om gravfältet (Raä 18; Vestbö 1992:5).

Åren 1989–90 utfördes arkeologiska utredningar och en förundersökning i Gröndal, inför byggande av villaområden. I området påträffades ett 60-tal röjningsrösen, ett tiotal terrasskanter samt ett skärvestensröse. Undersökningarna omfattade specialinventering, fosfatkartering och undersökning av sju röjningsrösen. Röjningsrösen kunde utifrån ¹⁴C-analys och påträffad keramik dateras till äldre järnålder (Raä 359, 360; Vestbö 1990; 1991; Vestbö-Franzén 1997:206).

År 1992 genomfördes en utredning inför anläggandet av Gröndalsleden. Vid sökschaktningen framkom härdar och skörbränd sten i anslutning till västra utkanten av Västhorjas bytomt, samt intill

ett yngre järnåldersgravfält (Raä 18), vilka indikerade förhistoriska boplatser. Detta beaktades vid exploatering och leden fick en något västligare sträckning (Vestbö 1992). Av okänd anledning kom den nya sträckningen aldrig att utredas (Nordström 1999, 5).

Inför anläggandet av en ny räddningsstation utfördes för- och slutundersökning vid Vitarör 1993–94. Då undersöktes en treudd, en bålplats och tre stensättningar, varav en innehöll en skelettgrav (RAÄ 357). Den största stensättningen innehöll bl a en dolk, ett spjutspetsfragment och en fibula av brons. Anläggningarna daterades från mellersta bronsålder till mellersta järnålder (Raä 357; Gustafsson 1993; Nordström 1997; Nordström manus).

År 1999 gjordes en utredning vid Sveavägens anslutning till Gröndalsleden. En härd och ett förarbete till en grönstensyxa (enkel skafthålsyxa) påträffades i ett skyddat läge. Vid efterföljande undersökning upptäcktes flera härdar, vilka dock daterades till järnålder (Nordström 1999; Nordström muntligen).

År 2002 utfördes en utredning på norra delen av Gröndal, inför utbyggnad av befintliga villaområden. Vid sökschaktningen hittades enstaka avslag av kvarts och flinta, samt härdbottnar och röjningsrösen, varav några var gravlikande (Borg 2002). De senaste större uppdragen i området är de två utredningar som ligger till grund för nu aktuell förundersökning (Samuelsson & Ytterberg 2002, Ytterberg 2003).

Resultat

Område A

Inom förundersöksområdet sållades först fyra provgropar, R1-R4, se fig 3. I matjorden hittades kvartsbitar. Ingen av dem kunde med säkerhet sägas vara bearbetad. Kvarts är naturligt förekommande i området och bitarna tillvaratogs ej.

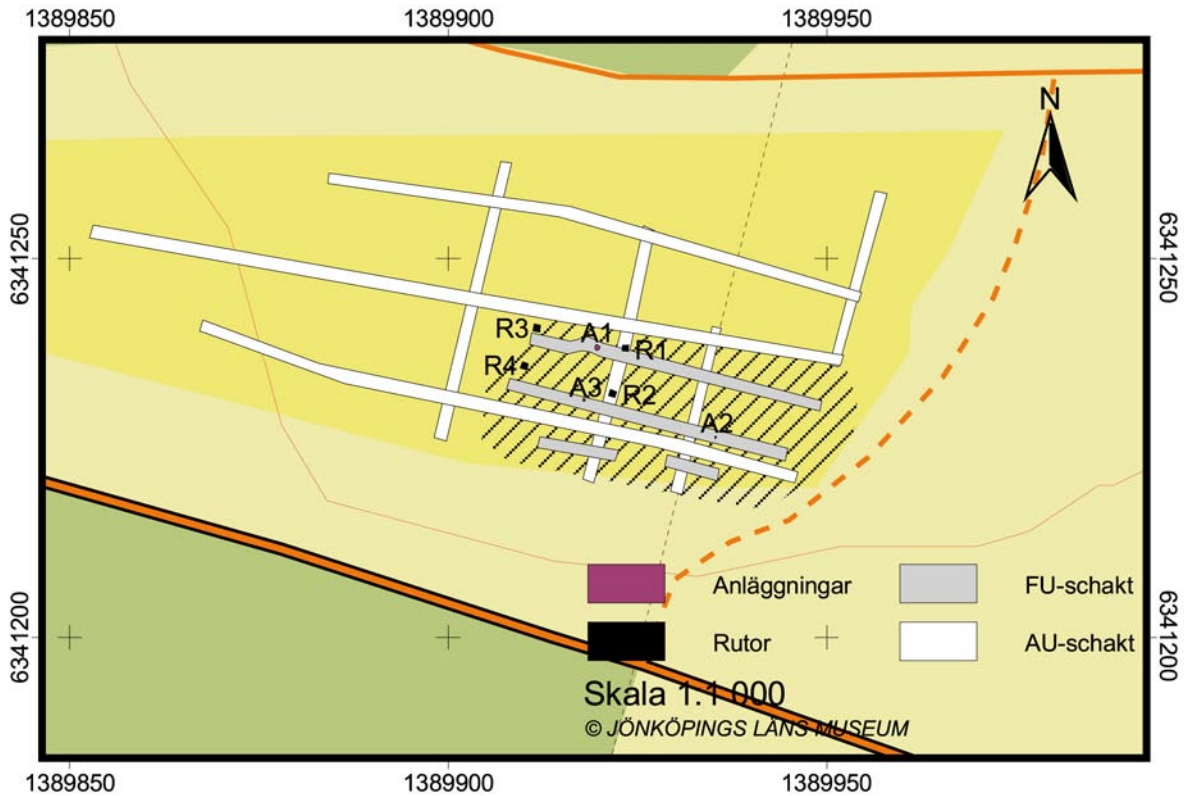
Vid utredningen hittades förutom kvarts en bit flinta, och nu hittades ytterligare en. Enligt GAM's flintsorteringsschema bör flintan betraktas som ett splittret (Andersson, Rex Svensson & Wigfors 1987, 247). Splittret går ej att datera typologiskt.

I ruta 3 och 4 hittades brända ben. I ruta 4 fanns endast ett men i ruta 3 hittades 23 stycken fragment. I marken kunde inget sot eller kol konstateras och inte heller hittades några underliggande anläggningar varifrån materialet skulle kunna komma.

Sammanlagt grävdes fyra sökschakt inom förundersökningsområdet. Den sammanlagda längden uppgick till ca 100 m vilket motsvarar en yta av ca 180 m². Centralt i den södra delen av området går berget i dagen vilket medför att tjockleken på matjordslagret varierade inom området. Som mest var lagret ca 0,4 m tjockt. Under ploglagret ligger sandig, blockig morän. Vid en första anblick gavs intrycket att schakten innehöll ett flertal anläggningar men då de

FIGUR 2. Översiktspild av område A sett från söder.

FIGUR 3. Detaljkarta över område A.

undersökts kunde det konstateras att de flesta var ”stenlyft”. Troligtvis har stenarna flyttats då åkern plöjts. Efter undersökningen kvarstod endast tre möjliga anläggningar. Två nedgrävningar vars funktion ej kunde bestämmas samt ett möjligt stolphål, (A1-3). Samtliga var störda av senare aktiviteter på platsen och något lämpligt material för ^{14}C -analyser kunde inte hittas.

Vid den föregående utredningen (Ytterberg 2003) observerades, precis som nu, ett flertal mörkfärgningar som antogs vara anläggningar. Men endast en undersöktes. Erfarenheten från förundersökningen säger att den absoluta majoriteten av de mörkfärgningar som mättes in under utredningen med största sannolikhet är stenlyft och inte förhistoriska spår efter mänsklig verksamhet.

Endast ett prov har analyserats med avseende på ålder (Ua-20916). Felkällorna är dock så många vid insamling av material att det vore fel att med säkerhet datera anläggningarna utifrån en enda analys. I synnerhet när fyndmaterialet uppvisar en stor spridning i tid. Den flintskrapa som hittades vid utredningen bedömdes härstamma från yngre stenålder eller äldre bronsålder och de yngsta fynden antas härstamma från 1800-talstorpet Lundbo som endast låg ca 100 m från undersökningsytan. Sammantaget kan man konstatera att platsen utnyttjats vid flera tillfällen under historien fram till idag. Men då spåren är så fragmentariska och få som de är ser jag det nästan som en omöjlighet att utreda vilka anläggningar som är samtida med varandra eller att avgöra hur och när platsen använts under förhistorien.

Område C

Inledningsvis sållades rutor även i detta område. Inga fynd hittades. Matjordslagret varierade i tjocklek beroende på att bergrunden nästan ligger i dagen inom vissa delar av området.

Sedan tidigare var sju rösen kända på platsen och i uppdraget ingick att karaktärisera dem. Efter sondning och framrensning av de som inte kunde karaktäriseras vid utredningen konstaterades det att samtliga utom ett var röjningsrösen. Ett av de förmodade rösen, nr 5, bedömdes som en naturlig stenansamling och utgick. De kvarvarande var samtliga jämnstora ytmässigt och mycket flacka.

Två av röjningsrösen, nr 2 och 4, som bedömdes som representativa för området snittades med hjälp av grävmaskin. Profilerna rensades fram för hand. De fotograferades och dokumenterades på ritfilm.

Röse nr 2 förefaller vara enskiktat d v s upplagt vid ett tillfälle och drygt 4 m i diameter. Stenmaterialet är relativt homogent utan inslag av stenar mindre än 0,1 m i diameter. Röset är relativt gleslagt. Att det inte byggts på antyder att platsen endast brukats under en period och kanske under en kortare tid.

Röse nr 4 påminner i mycket om röse 2 till storlek och form. Det har en diameter av ca 3,5 m och en höjd av ca 0,2-0,3 m. Det tycks vara upplagt mot två större markfasta block. Skillnaden mellan de båda är att röse 4 verkar ha två skikt med sten. Det undre lagret påminner om röse 2's men ovan detta ligger ett lager med mindre stenar vilket ej påträffades i det föregående röset. Utifrån placeringen av dessa mindre stenar ser det ut som att röset byggts på från väster, vilket borde innebära att odlingen skett på den sidan.

Inga kolbitar hittades i vad som bedömdes som rösenas anläggningsnivåer. Därför kommer följdaktligen inga ¹⁴C-analyser utföras.

Då inga anläggningar eller andra typer av spår efter mänsklig verksamhet syntes i schakten som grävdes genom rösen, och inga fynd hittades vid sållningen av matjord så grävdes inte några ytterligare sökschakt.

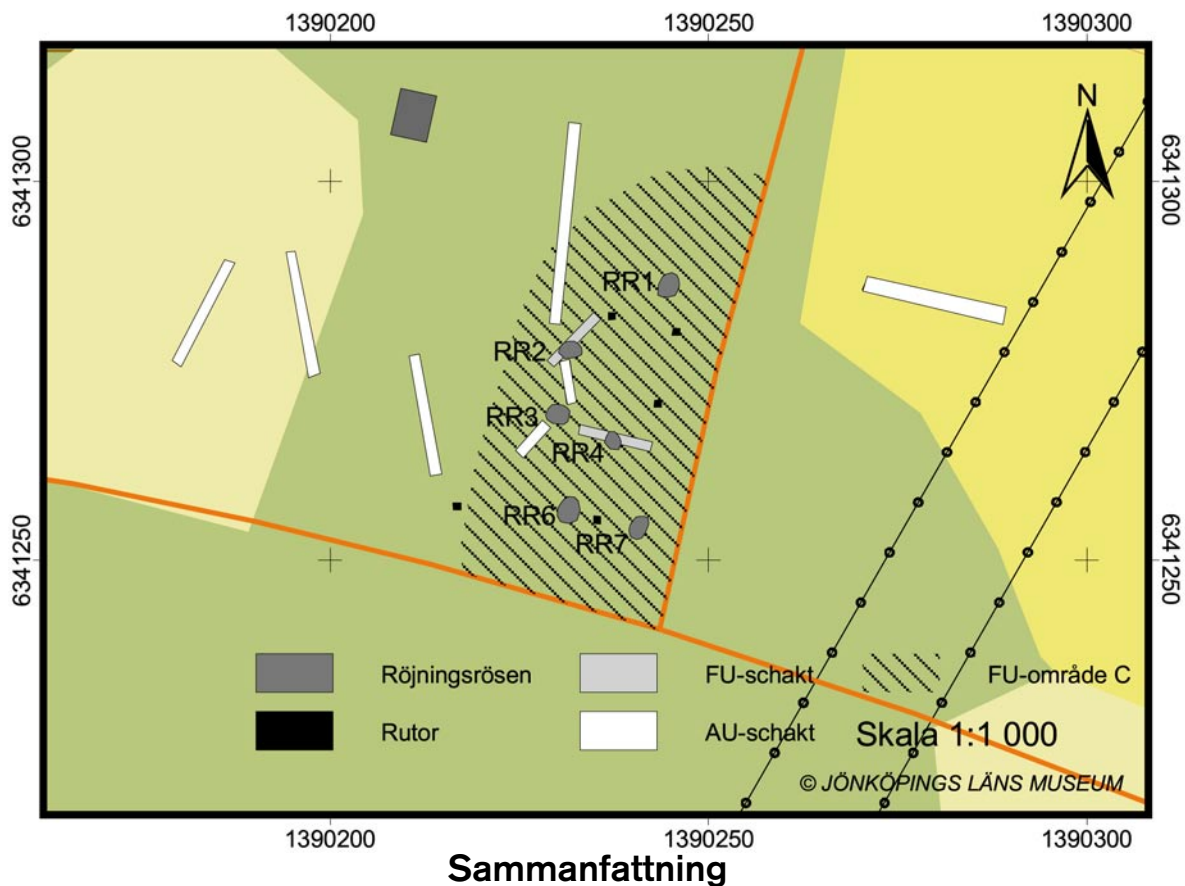
FIGUR 4. Översiktspåtag område C.

FIGUR 5. Profilmfoto av röse 2

FIGUR 6. Profilmfoto av röse 4

FIGUR 7. Detaljkarta över område C.

Enligt länsstyrelsens beslut har Jönköpings läns museum utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Alandsryd, Värnamo socken och kommun. Förundersökningen omfattar två mindre områden direkt väster om Värnamo. Områdena benämns A och C och är 950 respektive 1550 m² stora.

Den föregående utredningen visade att område A innehöll både anläggningar och att det förekommer lösfynd i matjorden. Vid förundersökningen sållades matjorden från fyra provrutor och kvarts hittades, men det går ej att avgöra om den är bearbetad. Vidare hittades en bit flinta samt brända ben. Utöver detta har fynd från senare perioder hittats. Därefter grävdes sökschakt. Ett stort antal mörkfärgningar påträffades men efter undersökning visade det sig att de flesta var stenlyft som troligtvis uppkommit då marken brukats i senare tid. Efter undersökningen kvarstod endast tre möjliga anläggningar. Två nedgrävningar vars funktion ej kunde bestämmas samt ett möjligt stolphål.

Inom område C registrerades sju rösen vid utredningen. Ett av målen med förundersökningen var att karaktärisera rösen. Det visade sig att samtliga var röjningsrösen utom ett som dömdes ut som en naturlig stenansamling. Två av rösen snittades med grävmaskin och dokumenterades. Inga kolbitar hittades i vad som bedömdes som rösenas anläggningsnivåer. Därför kommer inga

¹⁴C-analyser utföras.

I området grävdes även provrutor där jorden sållades. Inga fynd påträffades.

Åtgärdsförslag

Länsmuseet anser inte att vidare undersökningar inom område A kan motiveras utifrån resultaten från förundersökningen. Sammantaget kan man konstatera att platsen utnyttjats vid flera tillfällen under historien fram till idag. Men då spåren är så fragmentariska och få som de är ser jag det nästan som en omöjlighet att utreda vilka anläggningar som är samtida med varandra eller att avgöra hur platsen använts under förhistorien.

Inom område C påträffades sex röjningsrösen men inte några andra typer av spår. Länsmuseet bedömer därför lämningens kunskapspotential som relativt låg och förordar inte vidare undersökningar.

Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:	431-12030-04
Jönköpings läns museums dnr:	353/04
Beställare:	Miljö- och stadsbyggnadskontoret, Värnamo kommun
Rapport- och fältansvarig:	Jan Borg
Fältpersonal:	Jan Borg och Anna Ödeén
Teknisk inmätning:	Jörgen Gustafsson
Fältarbetstid:	05-06-14—05-07-05
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Värnamo kommun
Socken:	Värnamo socken
Fastighetsbeteckning:	Alandsryd 4:5, 4:7 och 5:1
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad 5D 8h och 5D 8i
Koordinater:	Omr A: x6341230 y1389928 Omr C: x6341270 y1390238
Undersökningsyta:	A 950 m ² och C 1 550 m ²
Fornlämningstyp:	Boplats och fossil åker
Tidigare undersökningar:	JLM dnr 151/01 och 405/02

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Andersson, S., Rex Svensson, K. & Wigfors, J. 1978. Sorteringsschema för flinta. Särtryck ur: *Fynd rapporter 1978*. Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar, sid 216-252.
- Borg, J. 2002. *Arkeologisk utredning etapp 2. Gröndal A och B. Inför byggande av bostäder*. Värnamo socken, Värnamo kommun. Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 1993:55. Jönköping.
- Gustafsson, A. 1993. *Arkeologisk förundersökning. Vitarör, stg 1302 samt del av 1340*. Värnamo socken, Värnamo kommun. Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 1993:35. Jönköping.
- Kjellmark, K. 1922. Undersökning av två ramponerade hållkistor. *Meddelanden från Norra Smålands Fornminnesförening VI*, sid. 68–84.
- Malmer, M P. 2002. *The Neolithic of South Sweden. TRB, GRK, and STR*. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm.
- Nordström, M. 1997. Vitarör – En vapengrav från äldre bronsålder. *Det nära förflutna – om arkeologi i Jönköpings län. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och Stiftelsen Jönköpings läns museum LXVII*, sid. 52–57.
- 1999. *Arkeologisk utredning, etapp 2. Boplatzlämningar i Västhorja – inför Sveavägens förlängning och anslutning till Gröndalsleden*, Värnamo socken och kommun. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 1999:33. Jönköping.
- 2002. *Gravar längst Lagan - Tre platser med brandgravar från senneolitikum till mellersta järnålder undersökta 1992-1993. Fornlämning 101, 105 och 237 i Åkers socken, Vaggeryds kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 2002:50. Jönköping.
- Samuelsson, C & Ytterberg, N. 2002. *Väster om Gröndalsleden. Inför projektering för bostads- och industrimark*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2002:51.
- Vestbö, A. 1990. *Arkeologisk utredning, Sörsjö och Hornaryd ind. områden samt Gröndal-Västhorja*, Värnamo kommun. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 1990:3. Jönköping.
- 1991. *Arkeologisk utredning, Fossil åkermark, Gröndal, Värnamo kn.* Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 1991:9. Jönköping.
- 1992. *Arkeologisk utredning, Gröndalsleden, Värnamo Stg 2222 m fl, Värnamo sn och kn.* Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 1992:14. Jönköping.
- Vestbö-Franzén, A. 1997. Aspekter på odling. Jordbruk och odlingslandskap i Jönköpings län under förhistorisk tid och medeltid. *Det nära förflutna – om arkeologi i Jönköpings län. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och Stiftelsen Jönköpings läns museum LXVII*, sid. 194– 211.
- Ytterberg, N. 2003. *Röjningsrösen, gravhög och boplatzlämning på Vitarörs industriområde. Sökschaktning vid gravhögen RAÄ31, boplatsläge A-D och sentida fossil åkermark*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rap-

port 2003:13.

Otryckta källor

Nordström, M. Manus. *Vitarör – Arkeologisk undersökning av brons- och järnåldersgravar, Fornlämning 357*, Värnamo socken och kommun. Jönköpings läns museum.

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

Förkortningar

ATA: Antikvariskt-topografiskt arkiv

FMR: Fornminnesregistret

JLM: Jönköpings läns museum

RAÄ: Riksantikvarieämbetet

SHM: Statens historiska museum

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan

Figur 2. Översiktsbild av område A

Figur 3. Detaljkarta över område A

Figur 4. Översiktsbild område C

Figur 5. Profilmfoto av röse 2

Figur 6. Profilmfoto av röse 4

Figur 7. Detaljkarta över område C

Tidigare har ett område med boplatsslämningar och ett med röjningsrösen lokaliserats väster om Värnamo. De båda platserna har förundersökts då de kommer att beröras av den förestående utbyggnaden av industriområdet vid Vitarör.